

Andorra Romànica, Centre d'Interpretació

Marta Planas i de la Maza

El centre d'interpretació *Andorra Romànica*, ubicat a l'era i l'ereta Torres del poble de Pal (la Massana) ret un homenatge a l'estil artístic del romànic d'Andorra. Un romànic d'àmbit rural senzill i rústec, funcional i absent de grandiositat, però que representa les inquietuds de la societat andorrana dels segles XI i XII, i que respon als programes simbòlics i funcionals, aplicats i combinats per encàrrec del bisbe com a senyor feudal, i adreçats a comunitats rurals molt reduïdes. Amb tot, però, aquest estil fusiona els criteris d'universalitat del món romànic adaptant-los a les seves necessitats.

El centre d'interpretació *Andorra Romànica* s'erigeix com una eina de difusió i d'apropament del patrimoni cultural d'Andorra als ciutadans i turistes, que resumeix el món romànic amb el seu discurs, tractant totes i cadascuna de les manifestacions artístiques, des de les parts d'una església fins a la plasmació de les pintures i el seu procés d'elaboració, sense oblidar altres mostres d'art. Un audiovisual i una exposició permeten aprendre les principals característiques d'aquest estil artístic i de la societat que el va pensar i crear.

Aquest centre vol ser un aglutinant de les visites culturals entorn del romànic a Andorra, proposant diversos itineraris per tots els recursos existents i obres de riquesa cultural dispersos per donar a conèixer i interpretar el llegat històric de l'art romànic a Andorra. Els testimonis conservats a Andorra del període romànic són molts i força diversos tant pel que fa a béns immobles com a objectes de mobiliari litúrgic, i permeten estudiar tot el període des que es concep com a estil fins que dóna pas a l'estil gòtic.

Els objectius

- Donar a conèixer i interpretar la història del període romànic que forma part intrínseca de la història d'Andorra lligada a la dels Pirineus i a la d'Europa.
- Donar a conèixer el procés de transformació de l'art romànic fins al segle XII i les realitats que el van fer possible, a partir del context històric, la tècnica, les influències, l'evolució de l'estil, etc.
- Donar a conèixer el procés de transformació socioeconòmica del període medieval.
- Reactivar l'interès pel món del romànic i motivar els visitants a visitar in situ les esglésies romàniques d'Andorra.
- Sensibilitzar i educar la població sobre la fragilitat del patrimoni cultural i sobre els deures de conservació, que requereixen un esforç de totes les parts per tal que perdurin per a les generacions futures.

- Programar tallers pedagògics adreçats al públic escolar.
- Contribuir al desenvolupament del turisme cultural a Andorra i ser un punt d'orientació, de coordinació i de sortida d'itineraris culturals sobre el romànic d'àmbit local i relacionar-los amb itineraris similars de les contrades veïnes.
- Fomentar el coneixement del poble de Pal.

Els espais

Els espais del centre d'interpretació Andorra Romànica es divideixen en tres grans blocs:

- Bloc 1: zona d'atenció al públic: entrada i sortida, recepció i botiga.
- Bloc 2: espai expositiu: espai audiovisual i zona d'exposició.

Audiovisual

L'eix vertebrador del centre d'interpretació Andorra Romànica és explicar i donar a conèixer el període medieval i l'estil romànic andorrà i contextualitzar-lo dins l'art romànic en general, europeu i universal. Amb l'audiovisual *Les claus del romànic* s'ofereix un viatge fins a l'Europa medieval a través de l'art de les valls d'Andorra, una invitació "a creuar les portes que us permetran tornar a època medieval, a creuar els llindars de pedra que us permetran visitar-la i sentir-vos com un habitant de l'Andorra medieval."

El romànic és un estil que és dona a partir d'unes directrius ideològiques, polítiques i religioses. A l'audiovisual s'explica l'essència del període medieval i de l'estil romànic.

Zona d'exposició

Dins l'escenari d'una església tots els objectes i totes les arts ajudaven a la creació d'una atmosfera apropiada. No sempre es disposava d'una gran quantitat de peces; en la majoria de casos només se n'utilitzaven algunes i tampoc s'han conservat totes. Aquest espai funciona com a zona d'exposició de peces de diferent natura, originals i reproduccions. Les peces reforcen el discurs que s'ha donat prèviament a l'audiovisual. Els textos complementaris se serveixen en un full de sala.

Els objectes exposats

Es tracta d'objectes representatius de l'arquitectura (maquetes de Santa Eulàlia d'Encamp i de Sant Serni de Nagoll); de la pintura mural (procés d'elaboració d'una pintura mural del segle VIII, un fragment de pintura mural de Santa Coloma, del segle VIII i XII, una eina de paleta de Santa Coloma, del segle VIII i un facsimil del carnet de models de la Toscana, de 1175); d'objectes representatius de l'escultura (base i fust de columna de pedra de Canillo, del XIII); objectes representatius de la imatgeria religiosa (mare de déu i reproducció del Crist de Sant Martí de la Cortinada, del XIII); de la litúrgia (canelobres de Sant Joan de Sispony, segle XIII, còpia del calze de peltre de Sant Joan de Caselles, creus processionals de Sant Jaume d'Engordany, dels segles

XIII-XIV, la creu espinosa de Sant Serni de Nagol, del XIII, l'encenser de Sant Romà de les Bons, del segle XIII, i el facsímil del missal ritual de les Bons, del segle XII); objectes representatius de la consagració dels temples (les lipsanoteques de Sant Romà de les Bons, del 1164, de Sant Andreu del Prat del Campanar, del segle XI-XII, i de Sant Serni de Nagol, del 1055 i el segell de cera de Sant Joan de Caselles); objectes representatius de la societat civil (monedes medievals, ceràmica grisa domèstica medieval, botelles d'un aixovar funerari i ganivets de ferro, dels segles VII i IX, procedent tot del Roc d'Enclar) i, finalment, objectes representatius de l'espòli de béns culturals (els muntants laterals de la mesa de Sant Romà de Vila, de la primera meitat del segle XIII, i la pedra clau de pintura mural de Sant Esteve d'Andorra la Vella, del segle XII).

– Bloc 3: Espai polivalent

- Zona de tallers pedagògics: es tracta d'un espai polivalent on es desenvolupen els tallers destinats als escolars o als casals comunals. També serveix de lloc per a presentacions i conferències relacionades amb el tema.

- Itineraris i interpretació del territori amb l'ajut de pantalles tàctils que ens permetran organitzar itineraris relatius al romànic d'Andorra dividits per les tres grans valls:

1. Les valls del Valira d'Orient (Canillo i Encamp)

Canillo:

- Sant Joan de Caselles representa la singularitat del romànic andorrà; en destaca la majestat romànica d'estuc emmarcada en pintura mural.
- Sant Miquel de Prats destaca per l'arc apuntat de la porta d'entrada, únic a les valls andorranes.
- Santuari vell de Meritxell, edifici reformat durant l'època moderna i transformat en seu de la patrona d'Andorra a principi del segle XX. Actualment alberga l'exposició Meritxell, memòria
- Gravats del Roc de les Bruixes de Prats, gravats sobre una gran roca que representen guerrers lluitant.
- La creu dels set braços, creu de terme que ha generat una de les llegendes populars més conegudes del Principat.
- Sant Cerni de Canillo, una mostra del romànic d'inèrcia.

Encamp

- Sant Romà de Vila, d'on procedeix la Mesa d'altar del segle XIII conservada al MNAC (Museu Nacional d'Art de Catalunya).
- Santa Eulàlia d'Encamp, del segle XII, el temple romànic amb el campanar de torre romànic més alt d'Andorra.
- El conjunt històric de les Bons, amb una torre de defensa i un sistema de reg canalitzat a la penya, i Sant Romà de les Bons, amb el campanar d'espadanya i la reproducció de la pintura mural de l'absis.
- Altres exemplars: Sant Marc i Santa Maria d'Encamp.

2. Les valls del Valira del Nord (la Massana i Ordino)

La Massana

- Pont de Sant Antoni de la Grella, un dels dos ponts medievals conservat a les valls andorranes.
- Conjunt històric de Pal i Sant Climent de Pal.
- Sant Iscle i Santa Victòria de la Massana, exemplar del romànic d'inèrcia força modificat en època barroca i contemporània.
- Sant Cristòfol d'Anyòs, conserva l'única escena protogòtica de pintura mural de les valls andorranes.
- Altres exemplars: Sant Joan de Sispony, exemplar del romànic d'inèrcia, i Sant Romà d'Erts, exemplar del romànic d'inèrcia.

Ordino

- Sant Martí de la Cortinada conserva les pintures originals romàniques.
- Sant Corneli i Sant Cebrià d'Ordino, l'església parroquial situada a la plaça d'Ordino, exemplar del romànic d'inèrcia, ampliada i modificada a l'època barroca.

3. Les valls del Gran Valira (Andorra la Vella, Sant Julià de Lòria i Escaldes-Engordany)

Andorra la Vella

- Santa Coloma, la joia del preromànic i romànic d'Andorra, d'on provenen les pintures murals més conegudes d'Andorra, en haver passat gairebé tot el segle XX fora d'Andorra i que retornaran properament al Principat.
- Pont de la Margineda, un dels més bells ponts de pedra d'Andorra, d'època medieval.
- Sant Vicenç d'Enclar, un enclavament actor i testimoni de la feudalització d'Andorra.
- Sant Esteve d'Andorra la Vella, d'on provenen les pintures murals de l'estil 1200 (la darrera experiència del romànic) conservades al MNAC i en diferents col·leccions particulars.
- Altres exemplars: Sant Andreu d'Andorra la Vella.

Escaldes-Engordany

- Sant Miquel d'Engolasters, una de les imatges més característiques del romànic d'Andorra amb la reproducció de les pintures murals conservades al MNAC.
- Sant Romà dels Vilars, una església petita i austera d'època preromànica.

Sant Julià de Lòria

- Sant Julià i Sant Germà de Lòria, de fàbrica medieval, n'ha pervingut el magnífic campanar.
- Sant Cerni de Nagol, consagrada el 1055, fet que situa el conjunt pictòric mural com el més antic de les valls andorranes.
- Sant Martí de Nagol, una església minúscula sobre la roca.
- Altres exemplars: Sant Miquel de Fontaneda, santuari de Canòlic, Sant Romà d'Aubinyà, Sant Esteve de Juberrí, Sant Esteve de Bixessarri, Sant Esteve del Mas d'Alins i Sant Mateu del Pui d'Olivesa.

Serveis del centre d'interpretació Andorra Romànica

Visita lliure

Visita guiada amb reserva prèvia

Tallers pedagògics

Audiovisual

Pantalles tàctils d'itineraris

Accés adaptat

Botiga

Entrada gratuïta

Horaris

De maig a setembre: de dimarts a dissabte, de les 9.30 h a les 13.30 h i de les 15.00 h a les 18.30 h. Diumenges i festius, de les 10.00 h a les 14.00 h

Dilluns tancat

Adreça

Carrer Sant Climent. Era i ereta Torres

Pal - AD400 La Massana

Tel. +(376) 839 555

Fax +(376) 839 555

cir.pal@andorra.ad

El centre tanca:

Festa Major de Pal (24 de juny)

Roser de la Massana (juliol)